

Л. К. Коротіна, студентка (ХНУРЕ, Харків)

А. В. Сергієва, ст. викладач (ХНУРЕ, Харків) – науковий керівник

ЗОБРАЖЕННЯ ВІЙНИ В ЛІТЕРАТУРІ ТА МИСТЕЦТВІ

Друга світова війна виявилася найбільшим в історії людської цивілізації соціальним катаклізмом – за масштабами розмаху та наслідків, колосальністю спричинених жертв, заподіяних руйнувань і матеріальних втрат вона не має аналогів у світовій історії. Окупація Кримського півострова збройними силами російської Федерації у 2014 році та подальша російська збройна агресія на сході України також завдали величезної шкоди державі та українському народу. Військові події пов'язані з Україною були зображені величезною кількістю письменників з дуже різних сторін. Питання зображення війни у літературі є дуже актуальним тому, що для багатьох людей це єдиний шанс дізнатися, що насправді відбувалося під час бойових дій, як змінювалась країна та люди, яких торкнулися події. Мета моєї роботи – дослідити саме ті твори, у яких війна зображена очима її безпосередніх учасників та народу.

Нові публікації на тему конфлікту на Донбасі з'являються дуже часто. Але не зважаючи на їх кількість, немає єдиної точки зору стосовно цих військових дій, їх причин та наслідків, як і стосовно Другої світової війни. Зразком цього можуть бути стаття під заголовком «Україна і Росія разом у пастці війни на Донбасі», у якій аналітичний центр The Atlantic Council пояснює, чому у вирішенні конфлікту в Україні не зацікавлена жодна зі сторін, та стаття Сергія Рябенко, «Гібридні війни Росії: історія, яка повторюється», основна думка якої полягає в тому, що дві свої перші агресії більшовики здійснили саме проти України, щоб вже потім, випробувавши "гібридні елементи" на нашій території та пересвідчившись у їхній дієвості, використати їх у війнах проти інших країн.

«У війни не жіноче обличчя» Світлани Алексієвич – це книга-сповідь, запис історій жінок, яким війна дала в руки зброю для захисту рідної землі від фашизму. Це дослідження духовного світу жінок, що виживали в нелюдських умовах війни. Твір про Другу світову війну, але не про прославлених снайперів, льотчиків, танкістів, а про «звичайних військових дівчаток», як вони самі себе називали. Світлана Алексієвич дуже емоційно розповідає про вплив війни на жіночу психіку, про труднощі, від яких багатьом жінкам було вже не позбавитися навіть після закінчення війни.

«Перший день війни ... Ми на танцях ввечері. Нам по шістнадцять років. Ми ходили компанією, проводили разом одного, потім іншого ... І ось вже через два дні цих хлопців, курсантів танкового училища, які нас проводжали з танців, привозили каліками, в бинтах. Це був жах ... І я сказала мамі, що піду на фронт» – завдяки великій кількості розповідей від першого обличчя, книга дає можливість відчувати, як все було насправді. Відчувати що війна була не десь далеко, а саме тут, зі справжніми людьми, школярами та студентами.

Другим цікавим прикладом того, як війна змінює людину та її цінності є Роман-подорож Сергія Жадана «Інтернат». Він триває три місяці, і за цей час

головний герой, місцевий вчитель української мови, здійснює подорож через блокпости, розбомблені будинки та переповнені вокзали, щоб врятувати племінника. Вчитель Паша, який з учнями ніколи не говорив про війну, ігнорував все, що відбувалось на Донбасі, живучи у свої шкарлупі, раптово стає свідком, учасником цих подій, двічі перетинаючи лінію фронту.

Сам автор описує роман так: «Насамперед, це оптика війни з точки зору цивільного, мирного населення. Спроба показати цю війну очима не військових, не журналістів, не політиків, а саме пересічних українців, які знаходяться на лінії фронту. Про їхній вибір і відсутність у них вибору, про їхню позицію і відсутність у них цієї позиції, необхідність брати на себе відповідальність і відсутність звички брати на себе відповідальність. Весь цей комплекс дуже складних і болючих питань, які багатьох непокоять і турбують. Тому що, зазвичай, всі ми звикли говорити про Донбас, бути експертами по Донбасу, по цій війні. Ми любимо говорити про настрої цивільного населення, але, насправді, не так багато з нас дійсно намагаються зрозуміти, чим керуються місцеві мешканці при тому, чи іншому виборі, чим вони керуються, пристаючи до тієї чи іншої позиції. От власне про це хотілося поговорити».

Дуже реалістично описана атмосфера АТО у книзі «ЛІТО-АТО» Олафа Клеменсена. У ній містично пережиті та поетично трансформовані у вигляді прозорих мініатюр події, які відбувались під час боротьби українців та всього, що їх оточує. Автор грає з образами та асоціаціями. Ато стає іменем скіфської дівчини, опис якої переходить у опис ландшафту місцевості: «Носик з горбинкою. Темні коси. А за тим носиком, за горбочком, біля темного озера-ока, блокпост, розстріляний з танків, з обгорілими до іржавого коліру нашими, українськими бетеерами».

На підставі аналізу цієї літератури можна сказати, що події війн перекроїли життя багатьох, примусили переглянути систему попередніх цінностей, відмовитись від ілюзій минулого і навчитися жити за новими законами. Війна призводить не тільки до величезних людських і матеріальних втрат, вона впливає на свідомість, морально-психологічний стан мільйонів людей. Зображати військові події у літературі від першого обличчя необхідно, щоб люди усвідомлювали, як все відбувається насправді. Завдяки їм складається справжня уява про наслідки війни. Завдяки їй люди усвідомлюють, що війна відбувається насправді.

Література

1. Алексієвич С.О. Олександрівна. Київ: Віват, 2016. 400 с.
2. Жадан С.В. Інтернат. Львів: Книги - XXI, 2017. 336 с.
3. Клеменсен Олаф. ЛІТО-АТО. Люта справа, 2015. 320 с. Клеменсен Олаф. ЛІТО-АТО. Люта справа, 2015. 320 с.
4. Куришко Діана. Жадан про "Інтернат": приводячи війну у дім, ти ризикуєш втратити багато. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-42185504>. (дата звернення: 07.11.2019).
5. Тетяна Савчук. Припинення війни на сході України не вигідне керівництву жодної зі сторін. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28510939.html>. (дата звернення: 07.11.2019).